

ИВАН ДЖАМБАЗОВ - РАЗКАЗ

НЕСРЕТНИК

Срещнахме се в кафене „Най-хубавото нещо“. Още щом седна, започна:

- Приятелят ми е добро момче, само че... Ще ти разкажа всичко, което знам за него.
- Говори – подканих го. – Щом искаш да му помогна да си намери работа и аз трябва да знам нещичко.
- Добре – отвърна. – Само се чудя откъде да започна.

Той запали цигара и всмукна дълбоко. Приличаше на удавник, поел последната глътка въздух преди смъртта, или другата глътка въздух, спасила живота му. Аз също запалих цигара и се въоръжих с търпение да го изслушам.

- Да, бе – рече. – Познавам го отдавна. Каза ми, че иска да работи и да печели пари, за да се издържа. Много е беден. Бяха на село и се върнаха. Но за това после. Баща му умря и сега живее при майка си. Казва, че баща му е направил добре, че е умрял, защото се отървал от мизерията, но го осъжда, че ги е изоставил те да се мъчат. Добро момче. Като дете обичаше да си играе със зайците и агнетата на село. Имаха и други животни. Махнаха се, отидоха да живеят там, защото в града нямаше работа. Беше една година след събитията през осемдесет и девета. Никой в семейството им не работеше и гладуваха. Знаеш какви времена бяха. Живееха със заеми. Имаше само един единствен приятел и взе, че го заряза, защото го беше срам, че няма пари. А онзи имаше. Може да е имал много пари, може да е нямал, но винаги имаше по някоя стотинка в джоба и му я показваше. За него това беше достатъчно, за да се почувства достатъчно унижен. Приятелят му може би не искаше да го оскърби, а само да му каже, че може да почерпи, макар това никога да не се случи. Пък и той не искаше да го черпят, защото не беше свикнал. Един ден му каза, че заминават на село. Беше във възторг. Там щяло да му бъде много хубаво. Така казваше баща му. И най-важното – щели да имт пари, да жиеят добре. Всички в къщи били много радостни и с нетърпение очаквали заминаването. Каза му, че повече няма да се виждат и заминаха, препълнени с надежда. Вече мога да ти кажа, че няма по-глупаво нещо от надеждата.

- Не е вярно – отвърнах. – Всеки има в себе си някаква надежда.

- Много е общо – възрази той. – Трябва да знаеш в какво е надеждата ти. Ако е толкова нужна и толкова важна за живота ни, питам го, как помогна тя на приятеля ми? Какво постигна чрез нея? Нищо! Тъне в неверие. Дотук с надеждите!

- Защо? – питам аз.

- Реалните неща нямат нищо общо с надеждата – рече. – Реалните неща съществуват. Всички живеем сред тях и ако желаем, можем да ги притежаваме. Ние сме реални и нещата около нас са реални. Толкова е просто, а сякаш никой не го разбира. Ако хората наистина го разбираха, нямаше да си измислят никакви надежди и нямаше да си създават неприятности. Празна работа е надеждата. Според мен човек трябва да познава възможностите и да ги преследва. Ето например, ако човек знае как да се възползва от възможността да припечели за залька хляб, няма да остане гладен. Ако тази възможност се окаже трудна, не бива да се отказва. Трябва да я преследва, трябва да наложи цялата си воля. Най-лошото е, ако се откаже. Всеки мисли, че притежава някакви възможности. Сигурността, че притежаваш някакви възможности те крепи. Да оцеляваш в този шибан живот. И когато тази шибана сигурност ти изневери, ето ти цялото безсмислие на живота. Превръщаш се в нула, в отрепка, в мърша, в ненужност. Никой не те пита защо, а те сочи с презрение, без да се замисля, че и той носи някаква вина за твоята безизходица. Защото възможността трябва да бъде подкрепяна, съхранявана... Защото тя се ражда от реалните неща и умира от реалните неща. Ако хората са изгубили своите възможности, означава, че живеят в насилие.

- Не си губиш времето – рекох. – Добре си изучил уличната философия.

- Ако нямаш какво да ми кажеш, върви си – рече. – Не искам да споделям тъгата си с никого, нито да ме съжالياват. Започнат ли да те съжالياват, без да си го искал, значи си боклук. Но най-интересното при мене е туй, че знам каква отрепка съм и пак не искам да ме съжالياват. Дори се чувствам оскърбен, защото някога се мислех за човек, на когото може да се разчита. Поне така казваше баща ми. Горкият старец, да му е лека пръстта, значи е смятал, че ще успее да намеря своята възможност, да изплувам от блатото. Или му се е искало да е така. Сигурно е знаел какъв нехранимайко ще излезе от мене. Беше мъдър човек.

- Защо не си намериш работа, а си тръгнал да се грижиш за другите? Започни работа и ще видиш как животът ти ще потръгне. Сигурен съм, защото знам, че не си отрепка – рекох.

- Всичко от пръв поглед изглежда много лесно – отвръща той. – Работа, колкото искаш, стига да ти се работи! Но все пак, аз съм човек. Може да съм измет, но преди всичко съм човек. Имам право на избор, макар възможностите да са ограничени. Не са безпределни, както не е безпределен и човешкият живот. Но тука е мястото на хората, на приятелите. Да те подкрепят.

Замълча. Загледа се встрани и очите му се напълниха със сълзи. Познавах го отдавна, защото сме приятели от детството и ми стана тъжно.

- Животът е игра, състезание, театър. Един огромен лабиринт, измислен от човека, който самият той трябва да преодолява. Лабиринт от изкуствени и не толкова изкуствени възможности – рече.

- Защо не продължиш да разказваш за приятеля си? – попитах.

- Какво да ти разказвам! – отвърна и отривисто замахна с ръка. – Смахнат тип! Живее с някакви илюзии!

- И той ли е като тебе?

- Не! – отвърна. – Още по-лошо. По цял ден се шляе на улиците, казва че изучавал особеностите на живота, а вечер измисля приказки и си ги чете на глас. Обича да си представя разни неща. Да се връща в детството си. Да разговаря с баща си, макар той отдавна да не е между живите. Да се съветва с него. Обича да бъде ту лошият, ту добрият от приказките, които измисля. Обича да си измисля пътешествия и да наблюдава звездите. Един ден го попитах защо, а той ми отвърна, че търсел Малкия принц. Искал да си поговорят. Винаги се присмива над себе си. Много е забавен. Истински идиот. Писател!

- Несретник – поправих го аз. – Щом наблюдава звездите и пише приказки...

- Така е – съгласи се приятелят ми. – Разказвам ти каквото знам за него, макар да е отгоре, отгоре, но ти си умно момче и сигурно си разбрал. Пък и на мене ми олекна. Та все пак помисли, ще можеш ли да помогнеш някак си. Все има някаква възможност. Ако ти дойде нещо на ума, обади ми се. Това е номерът на телефона ми. Сега трябва да вървя. Вярвам, някой ден всичко ще си дойде на мястото. Колко е един живот!

Стана и тръгна. Проследих го с поглед, докато тълпата накрая го погълна. След няколко дни си спомних за срещата и се замислих. Ех, че съм глупак, казах си. Как не се досетих! Че той през цялото време беше разказвал за себе си, защото е вярвал във възможността да му помогна, а тя наистина съществува. Как не можах да се досетя, когато спомена за онези двадесет и пет стотинки от детството, които все още стискам, непокътнати в джоба ми! Накрая, кой знае защо, се запитах:

- Кой е несретникът?

Можех да намеря много отговори, но се въздържах. Страхувах се, че ще ми прозвучат като оправдание. Набрах номера му, но операторът най-безпристрастно ме уведоми, че абонатът е изключен.